

■ Zo samen mogelijk naar een gerichte en effectieve aanpak van crimineel gedrag

Een actie-onderzoek bij de werkplaatsen ZSM in Midden en Noord Nederland.

Rapportage fase 2

Auteur(s)

Lous Krechtig
Anneke Menger
Maaïke de Boois
Moniek Zuurbier

21 oktober 2015

COLOFON

Het Kenniscentrum Sociale Innovatie van de Hogeschool Utrecht is een bundeling van een aantal lectoraten op gebied van zorg en welzijn, sociaal beleid, maatschappelijke participatie, ondersteuning en dienstverlening, arbeid, recht en veiligheid. Het doel van het Kenniscentrum is om kennis te ontwikkelen, te bundelen en over te dragen ten behoeve van onderwijs en praktijk.

Auteurs

Lous Krechtig
Anneke Menger
Maaïke de Boois
Moniek Zuurbier

Jaar van uitgave

2015

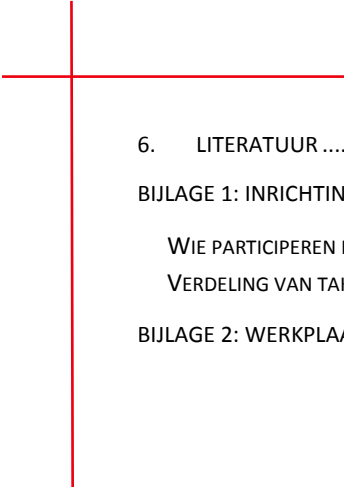
Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht
Postbus 85397- 3508 AJ Utrecht
Daltonlaan 300 – 3584 BK Utrecht
Tel. 088-4819831

www.socialeinnovatie.hu.nl

www.hu.nl

Inhoudsopgave

SAMENVATTING EN CONCLUSIES	4
1. INLEIDING: ZSM – DE WAARDE VAN SELECTIEF	6
1.1. DOEL VAN DE WERKPLAATSEN	6
1.2. BELEMMERINGEN OM INNOVATIEF TE HANDELEN	6
1.3. RUIMTE OM INNOVATIEF TE HANDELEN IN DE TWEEDE FASE	7
2. INRICHTING VAN DE WERKPLAATSEN IN DE TWEEDE FASE	8
2.1. POSITIONERING VAN DE NIEUWE WERKERS IN HET ZSM-PROCES	8
2.2. DE ROL VAN DE OFFICIEREN VAN JUSTITIE DIE IN DE WERKPLAATS PARTICIPEREN	9
2.3. REFLECTIEBIJEENKOMSTEN EN CASUÏSTIEKBESPREKINGEN	9
2.4. MONITOREN VAN INTERVENTIES	9
2.5. DATAVERZAMELING VOOR TWEEDE FASE RAPPORTAGE	10
3. BEVINDINGEN: WELKE PRAKTIJKEN ONTWIKKELEN ZICH?	11
3.1. IN GROTE LIJNEN: WAT IS ER NIEUW?	11
3.1.1. Een andere doelgroep	11
3.1.2. Een ander moment in het juridische proces	12
3.1.3. Een andere aanpak	12
3.2. EEN NIEUWE AANPAK NADER BEKEKEN	13
3.2.1. Snel en breed contextinformatie verzamelen	13
3.2.2. Adviseren aan het OM over de afdoening	14
3.2.3. Hulpverlening organiseren	14
3.2.4. Reclasseringsbegeleiding:	16
3.2.5 Ontwikkelen van korte gedragsinterventies	17
3.3. WAT GEBEURT ER WEINIG	17
3.3.1. Andere manier om werkstraf in te zetten	17
3.3.2. Conflictbemiddeling	18
3.4. HOEVEEL TIJD BESTEDEN WERKPLAATSWERKERS AAN EEN ZAAK?	19
3.5. WAT IS HET NUT VAN HET WERKPLAATSWERK?	19
3.6. KAN WERKPLAATSWERK OOK IN DE REGULIERE ZSM-DIENST?	20
3.7. KAN WERKPLAATSWERK INGEBED WORDEN IN DE REGULIERE RECLASSERINGSUNITS, BIJ VROEGHULP, BIJ ADVIES, BIJ TOEZICHT?	21
3.8. IS HET WERKPLAATSWERK RECLASSERINGSWERK?	22
4. EFFECTIVITEIT VAN WERKPLAATSINTERVENTIES	24
4.1. RISK-NEEDS-RESPONSIVITY	24
4.2. DESISTANCE BENADERING	25
4.3. GOOD LIVES MODEL	25
5. CONCLUSIES BIJ FASE TWEE	26

6. LITERATUUR	29
BIJLAGE 1: INRICHTING VAN DE WERKPLAATSEN IN DE TWEEDE FASE	30
WIE PARTICIPEREN IN DE WERKPLAATS?	30
VERDELING VAN TAKEN OVER RECLASSERINGSWERKERS	30
BIJLAGE 2: WERKPLAATSFORMULIER	32

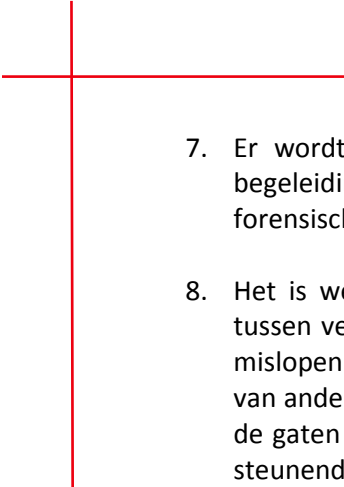
Samenvatting en conclusies

Dit is het tweede deelrapport over de ZSM-werkplaatsen.

In de eerste tussenrapportage, over de eerste fase van de ZSM-werkplaatsen, is geconcludeerd dat er veel ideeën waren over nieuwe aanpakken, maar dat die vaak niet in praktijk konden worden gebracht. Er werd besloten om per werkplaats 3 fte vrij te maken om te doen 'wat nodig is' en te beschrijven welke praktijken zich dan ontwikkelen. In hoofdstuk 3 wordt dat proces uitgebreid weergegeven. Ook wordt beschreven wat volgens de werkers het verschil is met wat zij in het reguliere werk doen. Kort gezegd gaat het werk bij ZSM om een andere doelgroep, een ander moment in het juridische proces en een andere aanpak.

Nu er 3 maanden geëxperimenteerd is met de inzet van extra reclasseringswerkers op ZSM, kan een aantal conclusies worden getrokken.

1. Na een voorzichtige start kreeg de werkplaats momentum: de instroom van zaken was (en is) groot.
2. De taakopvatting van de reclasseringswerkers in de werkplaats verschuift. Zij vroegen zich bij de start van de tweede fase nog vaak af: hoort dit wel bij de reclassering en welke procedure geldt dan hier ("*we krijgen helemaal geen richtlijnen!*"), naarmate ze langer bezig waren, voelden ze de vrijheid en de mogelijkheid om zelf richtlijnen te ontwikkelen. Doen wat nodig is en daarna reflecteren.
3. De werkplaatsaanpak wordt zeer nuttig gevonden door de betrokkenen zelf. De reclasseringswerkers zeggen veel voldoening te ervaren in dit werk, de betrokken officieren van justitie waarderen de nieuwe werkwijze erg.
4. In deze fase blijkt dat het niet gaat om het uitdenken van 'creatieve nieuwe producten'. Het gaat om onorthodox maatwerk, waar per cliënt een oplossing voor een vastgelopen situatie wordt gezocht. Nieuw is: een andere doelgroep ('er zit weinig juridisch vlees aan, maar wel veel reclasseringsvlees') een ander moment in het justitiële traject (nog voordat bij het OM besloten is over de afdoeningsroute) en een andere aanpak (*hit and run*, contextgericht, in beeld brengen welke instellingen er betrokken zijn bij de client en hoe dat loopt, *echt* maatwerk.) Het werk is lang niet altijd gericht op de client alleen, vaak gaat het juist om het in stelling brengen van zorginstellingen, het zoeken van een woonplek, het creëren van een context waarin iemand beter kan functioneren.
5. Er is niet van tevoren te bepalen hoeveel tijd een zaak gaat kosten. De inzet is nooit heel groot (maximaal 15 uur) en soms heel klein (15 minuten).
6. Er is sprake van een intensieve samenwerking tussen reclassering en OM. Het werk in de werkplaats leidt vaak tot een andere afdoening dan 'normaal': in plaats van boete of werkstraf wordt dan bijvoorbeeld besloten tot een voorwaardelijk sepot. Er wordt ook geregeld samengewerkt met de politie.

-
7. Er wordt veel gebruik gemaakt van de niet forensische instellingen voor hulp en begeleiding. Er zijn bijvoorbeeld contacten met buurtteams, FACT-teams, niet forensische ggz.
 8. Het is werk dat door niemand anders wordt gedaan. Meteen bij het eerste contact tussen verdachte en justitie wordt gekeken of er in het leven van de verdachte dingen mislopen die consequenties kunnen hebben voor toekomstig delictgedrag (en veiligheid van anderen) en voor de maatschappelijke inbedding. De werkplaatsmedewerker spoort de gaten op die er op dit moment vallen, en verbindt de cliënt weer met systemen die steunend zijn en corrigerend werken. Het is nodig om daar ter plekke te zijn en vervolgens vrij te kunnen handelen. Er is niemand anders die dat doet en kan doen.
 9. In het verlengde van het vorige punt is een voorlopig overkoepelende conclusie dat reclasseringswerk zich sterker en consistenter bewust zou kunnen zijn van haar *unieke kernexpertise*. Deze kernexpertise, wetenschappelijk onderbouwd en goed geschoold aanwezig bij de reclassering, omvat kennis van - en ervaring met signaleren van (vroeg) ontwikkeling van criminele loopbanen en de afbouw daarvan. Daarbij zijn reclasseringswerkers gericht op de combinatie van risicobeheersing en ondersteuning bij re-integratie, op de combinatie van controleren en begeleiden. Deze invalshoek en kennis is uniek in zowel de justitieketen als in het sociale domein. Reclasseringswerkers kunnen en durven te werken met weerbarstige cliënten die niet vrijwillig bij hen komen, cliënten waarmee sociale werkers in vrijwillig kader, ook nu zij samenwerken in generieke sociale wijkteams, traditioneel veel minder raad weten. Hun werk ligt ook buiten het competentiedomein van justitiële- en opsporingsprofessionals. Deze unieke kernexpertise leidt tot een natuurlijke spilfunctie van de reclasseringswerker bij ZSM. De partners bij ZSM werken bovendien gebiedsgericht, wat aansluit bij de grote decentralisaties. ZSM, met de reclasseringswerker als cruciale speler, kan zich daarmee ontwikkelen tot een vliegwiel voor een vruchtbare verbinding tussen de justitieketen en het gemeentelijke veiligheids – en sociale beleid.

1. Inleiding: ZSM – de waarde van selectief

In dit hoofdstuk wordt het doel van de werkplaatsen zoals dat is geformuleerd door de projectgroep genoemd en worden de belangrijkste conclusies uit het eerste rapport genoemd: welke belemmeringen waren er in januari 2015 om innovatief te handelen bij ZSM? Vervolgens is beschreven welke ruimte er voor de tweede fase is gemaakt.

1.1. Doel van de werkplaatsen

Een werkplaats is geslaagd als duidelijk is hoe de reclassering bestaande werkwijzen en processen beter kan gebruiken en als er daarnaast meerdere nieuwe vormen van gecontroleerd maatwerk zijn bedacht, uitgetoetst en van waarde gebleken. De nieuwe werkwijzen moeten nadere invulling geven aan de rol van de reclassering bij de S-en van ZSM en een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van contextgericht werken. In kwantitatieve zin zou de werkplaats kunnen streven naar groei van het aantal maatwerkadviezen vanuit de reclassering en van het aantal adviezen dat door OM wordt overgenomen. Zeker in het beginstadium zullen de werkplaatsen echter vooral moeten investeren in de kwaliteit van het zoekproces, in het vinden van passende alternatieven (zie deelrapport 1, p. 7).

1.2. Belemmeringen om innovatief te handelen

In de eerste fase bleken er twee grote belemmeringen te zijn om innovatief te handelen.

1. Het probleem lag niet in het bedenken van wat er mogelijk zou zijn, het probleem lag in het uitvoeren van wat bedacht was. Reclasseringswerk dat de deelnemers bedachten als passend bij ZSM kon voor het grootste deel niet uitgevoerd kan worden tijdens de ZSM-dienst. Het kostte te veel tijd of kon niet meteen en ter plekke gedaan worden. De betrokken reclasseringswerkers waren niet tevreden over de mogelijkheden die de eigen organisatie had om een zaak op te pakken. Het werk paste niet in de bestaande producten en de reguliere units hadden niet de ruimte om extra werk op te pakken waar geen financieringsgrondslag voor was. Er was op dat moment dus te weinig ruimte om te kunnen experimenteren in de werkplaatsen. Er was tijd om samen te vergaderen, maar niet om uitvoering te geven aan ideeën. De reclasseringswerkers die participeerden in de werkplaats voelden voortdurend frustratie: er waren genoeg ideeën, maar er kon weinig feitelijk in gang gezet worden.

2. Onduidelijk was, in welke mate het werk dat aanvullend op de ZSM-dienst gedaan zou kunnen worden 'echt reclasseringswerk' was. Daarover verschilden de opvattingen binnen de werkplaatsen. Dit heeft betrekking op de rol- en taakopvatting van de reclasseringswerkers. In welke mate is de expertise van het werken in gedwongen kader nodig bij het vervolg van een (zorg, hulp) traject voor cliënten die bij ZSM in beeld komen? Is het niet meer een taak voor hulpverleningsinstellingen, maatschappelijk werk of buurtteams? Om niet te blijven steken in

discussie hierover was het nodig om in de praktijk uit te proberen om wat voor soort werk het ging en wat de meerwaarde van de expertise in het gedwongen kader zou zijn. (Voor nadere uitwerkingen van deze conclusies: zie het eerste rapport, p. 29-31).

1.3. Ruimte om innovatief te handelen in de tweede fase

Om het experiment ruimte te geven, heeft de directie 3RO in april 2015 besloten om per werkplaats voor een half jaar 3 fte beschikbaar te stellen. Daardoor kon in de tweede fase in gang worden gezet wat in de eerste fase bleef steken. Omdat er wat tijd nodig was om mensen vrij te maken, is de werkplaats Groningen pas vanaf half mei gestart met de tweede fase, de werkplaats Utrecht half juni. Dit was enkele maanden later dan in het oorspronkelijke projectplan was voorzien. Het tweede tussenrapport doet verslag van de periode mei/juni 2015 tot september 2015, dus van drie maanden van experimenteren en evalueren van de praktijken die zich ontwikkelen. Van deze praktijken is tevens een eerste toets gedaan aan de wetenschappelijke kennis over effectief reclasseringswerk.

2. Inrichting van de werkplaatsen in de tweede fase

2.1. Positionering van de nieuwe werkers in het ZSM-proces

Hoe past de werkplaats in werkprocessen ZSM?

In het begin van deze tweede fase ontstond verwarring op de ZSM-kamer. Het was niet meteen duidelijk hoe het werk van de werkplaats paste in de werkprocessen die op een ZSM-kamer plaatsvinden. Wat betekent het in de werkprocessen van politie en OM? Wat moeten de ketenprocesmanager en de beoordelaar weten, welke afspraken moeten er met wie worden gemaakt?

Op beide locaties is een fact-sheet gemaakt, met de informatie die anderen op de ZSM-kamer nodig hebben.

“Wij doen het zo: als iemand voorstelt om van een zaak een werkplaatscasus te maken, overleggen de werkplaatsmedewerker en de officier van justitie kort over het doel van de inzet en over wat dat betekent voor de afdoening. In de meeste gevallen wordt besloten om er een 30 dagen zaak van te maken. De zaak gaat dan niet in een rood, maar in een geel mapje. Deze mapjes gaan in een aparte kast.” (G)

Wie signaleert of het een werkplaatscasus is?

Een belangrijke vraag was ook: wie signaleert dat een zaak mogelijk een werkplaatscasus is? Op een gemiddelde werkdag staan er zo'n 50 zaken op de verdachtenmonitor. Hoe selecteer je daaruit de zaken die geschikt zijn voor de werkplaats? De praktijk die zich ontwikkelde was: iedere discipline kan, op basis van de eigen informatie, voorstellen om van de zaak een werkplaatscasus te maken. De werkplaatsmedewerker beslist of het een werkplaatscasus wordt. In het begin waren het vooral de reclasseringswerkers die ZSM-dienst hadden en de officieren van justitie die bij de werkplaats waren betrokken, die voorstelden om van een zaak een werkplaatscasus te maken. Langzamerhand verbreedde zich dat. Het bleek van belang te zijn dat de werkplaatsmedewerkers zichtbaar aanwezig waren op de ZSM-kamer, en dat een werkplaatsmedewerker aanwezig was bij het ochtendoverleg. Criteria, of signalen om op te letten, zijn niet van tevoren vastgesteld.¹

Delictcategorieën

Om de instroom van werkplaatszaken enigszins te stroomlijnen is gekozen voor een paar delictcategorieën die het meest veelbelovend leken: bij deze delictcategorieën kwamen reclasseringswerkers in de reguliere ZSM-diensten vaak zaken tegen waar ze mogelijkheden voor nieuwe aanpakken zagen. Bij beide werkplaatsen is vastgelegd dat zij zich vooral zouden richten

¹ Een van de thema's voor de volgende fase zou kunnen zijn om deze in kaart te brengen.

op huiselijk geweld en op 'de 310-en', winkeldiefstallen. In Noord Nederland is bovendien als doelgroep gekozen voor de verwarde personen.

2.2. De rol van de officieren van justitie die in de werkplaats participeren

De officier van justitie heeft in de werkplaats de volgende rol:

1^e: Schakel tussen de werkplaats en de OM –medewerkers op de ZSM-kamer. De officier ziet wanneer er aanvullende informatie bij de OM-medewerkers nodig is, of welke procesbeschrijving ontbreekt.

2^e: Vraagbaak voor de werkplaatswerkers: wat kan wel en niet binnen bepaalde afdoeningsmogelijkheden, hoe zijn problemen te ondervangen?

3^e: Ambassadeur voor het werkplaatswerk binnen de eigen gelederen

4^e: Meedenken in het experiment: welke vernieuwingen kunnen worden bedacht, waar staan we, wat kan er nog meer worden uitgetoet.

2.3. Reflectiebijeenkomsten en casuïstiekbesprekingen

In de tweede fase is gewerkt met twee soorten bijeenkomsten, reflectiebijeenkomsten en casuïstiekbesprekingen.

De frequentie van de *reflectiebijeenkomsten* was één keer per twee weken. In deze bijeenkomsten werd de voortgang van het project besproken en werden de besluiten genomen die nodig waren om het proces goed te laten verlopen. Zo werd de gekozen werkwijze geëvalueerd, bijgesteld indien nodig, en werden casussen besproken om daar conclusies voor het proces aan te verbinden. Bijvoorbeeld: moeten we op zoek naar meer van dit soort zaken, of zoeken we nog heel andere casussen? Wat leren we van deze casus voor het vervolg?

Daarnaast waren er *casuïstiekbesprekingen* voor de reclasseringswerkers die het werkplaatswerk uitvoerden. In de casuïstiekbespreking werden binnengekomen casussen besproken en ideeën geopperd voor aanpak van de casus. Er werd gebruik gemaakt van elkaars kennis van de sociale kaart (met name de niet-forensische instellingen). Problemen in de uitvoering van een zaak werden voorgelegd met als doel om de voortgang van de casus te bevorderen.

2.4. Monitoren van interventies

De inzet van de werkplaatswerkers is niet van tevoren genormeerd. Er zijn niet van tevoren nieuwe 'producten' met bijbehorende tijdsnormering uitgedacht. Het ging erom uit te vinden wat nodig was. Om te kunnen nagaan wat er uitgevonden werd, was het belangrijk dat het werd bijgehouden en vastgelegd. Het doel van de werkplaats is immers niet alleen dat er gewerkt wordt, maar vooral dat er wordt geëxperimenteerd en wordt vastgesteld wat dat experimenteren oplevert: wat is veelbelovend, wat loopt dood? Het is de bedoeling dat er lijnen

ontdekt worden in dat wat gedaan wordt. Daaruit moeten voorstellen voor landelijke implementatie voortkomen.

De onderzoekers hebben dus bijgehouden wat werd ontwikkeld. Ten behoeve van dat onderzoek hebben zij samen met de werkplaatsen een activiteitenformulier ontwikkeld (zie bijlage).

Dit formulier bestaat uit drie delen:

Deel 1 *Feitelijke informatie* over de activiteiten: wat is er gedaan door we?

Deel 2 *Evaluatie*: wat ging goed, wat kon beter, zijn er tips over de sociale kaart? (nieuwe contacten?) Deze evaluatie vindt plaats na 6 weken en na 12 weken.

Deel 3 *Betekenis*. Vanuit de landelijke beleidsmedewerkers die aan het project verbonden zijn, was er behoefte om per casus de resultaten te kwantificeren. Daarvoor wordt op drie momenten gescoord of de veiligheid, de autonomie en de zorg verbeterd is, en of er in de context van de cliënt verbeteringen zijn. Er wordt geprobeerd om deze scores te verkrijgen van de cliënt, de officier van justitie, slachtofferhulp en de reclasseringswerker.

2.5. Dataverzameling voor tweede fase rapportage

De dataverzameling heeft in deze tweede fase op verschillende manieren plaatsgevonden. Om te beginnen zijn de onderzoekers (zoveel mogelijk) aanwezig geweest bij de vergaderingen van de werkplaats. Er zijn aantekeningen gemaakt van de observaties en discussiepunten. Daarnaast zijn de activiteitenformulieren verzameld. De informatie daaruit is gesystematiseerd. De informatie is gebaseerd op de volgende aantallen werkplaatszaken:

Totaal aantal werkplaatszaken per 9 september 2015

- Midden Nederland 43
- Noord Nederland 78

Verder is er met alle reclasseringswerkers die het werkplaatswerk verrichten, een interview gehouden om casussen uit te diepen. Hierbij ging het om de volgende aantallen:

Reclasseringswerkers:

- 6 reclasseringswerkers in Noord Nederland
- 5 reclasseringswerkers in Midden Nederland

Uitgediepte casussen in interviews:

- Midden Nederland 16
- Noord Nederland 32

3. Bevindingen: welke praktijken ontwikkelen zich?

Welke praktijken ontwikkelen zich op de ZSM-werkplaats? De conclusies uit het actieonderzoek worden in een aantal paragrafen toegelicht. Om te beginnen bespreken we de grote lijnen die zichtbaar worden in de werkplaatsbijeenkomsten. Vervolgens gaan we in op enkele uitwerkingen van de aanpak. In paragraaf 3.3 is aandacht voor de tijdsinvestering die de interventies vragen. Paragraaf 3.4 gaat over het nut van het werkplaatswerk. In paragraaf 3.5 wordt ingegaan op de vraag of de werkplaatsaanpak zich laat inzetten in de reguliere ZSM-dienst. In paragraaf 3.6 of de aanpak kan worden ingebed in reguliere reclasseringsunits. In paragraaf 3.7 gaan we in op de vraag of het werkplaatswerk nog als reclasseringswerk kan worden beschouwd.

3.1. In grote lijnen: wat is er nieuw?

Het reguliere reclasseringswerk is de laatste jaren steeds meer gericht op het toezicht houden op cliënten die een flink risico vormen, omdat zowel de kans op recidive als de ernst van het delict groot is. Het werk is opgeschoven in de richting van risicobeheersing en controle. De processen zijn meer gestandaardiseerd en geprotocolleerd.

Samenvattend en vergeleken met het reguliere reclasseringswerk kan over het werkplaatswerk worden gezegd dat

- het gaat om een andere doelgroep
- het plaatsvindt op een ander moment in het justitiële proces
- het gaat om een andere aanpak

3.1.1. Een andere doelgroep

Bij ZSM komt een breed scala aan zaken voorbij. Van hele kleine feitjes tot ernstige delicten. Een groot aantal van deze zaken wordt binnen 6 uur afgedaan, met een vrij simpele juridische actie.

Bij deze juridisch lichte zaken is er een aantal waar wel grote zorg om is. Het is juridisch wel een licht delict, maar er lijkt een zwaardere problematiek te spelen. Is een strikt juridische afdoening voldoende of is er vanuit reclasseringsperspectief meer nodig? Een paar voorbeelden:

- Een meisje van 19 heeft een blikje fris gestolen bij de supermarkt. Tijdens het verhoor vertelt ze dat ze in een kraakpand woont, geen inkomsten heeft en leeft van wat er aan het eind van de dag in de container van de supermarkt verdwijnt.

- Een jongen van 20 heeft zijn moeder geslagen. De wijkagent meldt dat er vaker problemen zijn in dit gezin. Moeder is heeft een psychiatrische diagnose en lijkt soms te drinken.

- Een man van 50 heeft in de opvang waar hij verblijft een medewerker uitgescholden en geslagen. De opvang heeft hem gezegd dat hij er niet meer kan verblijven. De man verkeert in verwarde toestand.

- Een man van 48 heeft zijn ex geslagen. Er is geen geschiedenis van huiselijk geweld. De man vertelt tijdens het verhoor dat hij woedend op zijn ex is omdat zij de sieraden van zijn overleden vrouw heeft meegenomen. Die zijn voor zijn dochters, vindt hij.

Het zijn zaken die juridisch meestal afgedaan worden met een boete of een kleine werkstraf. De reclassering komt er niet aan te pas. De vraag is of er niet een interventie kan worden gedaan die betekenisvoller is. Een interventie waarmee het probleem wordt aangepakt, die zorgt dat de situatie niet escaleert en die de kans op recidive verkleint. In zo'n situatie komt een werkplaatsmedewerker in actie.

Overigens zijn er ook een paar zware zaken bij de werkplaats terechtgekomen: het gaat om zaken waarbij er sprake was van een groot risico op recidive of schade, maar die juridisch niet heel hard te maken zijn. De zorg op ZSM was zorg om de veiligheid van het slachtoffer. De activiteiten van de werkplaatsmedewerker waren erop gericht om die veiligheid te vergroten.

3.1.2. Een ander moment in het juridische proces

De reclassering komt in actie nog voordat de afdoeningsroute is vastgesteld. Het OM heeft nog niet besloten wat het strafrechtelijke vervolg wordt. Wordt de zaak geseponeerd, legt het OM zelf iets op of wordt de verdachte gedagvaard? Helemaal aan het begin van dit proces verzamelt de reclassering informatie en informeert de officier van justitie informeren over de mogelijkheden om de problematiek die achter het delict ligt aan te pakken. Dit leidt ook vaak tot een verzoek van de reclassering aan het OM om de zaak op een bepaalde manier af te doen.

Enkele voorbeelden hiervan:

- Een huiselijk geweld zaak, waarbij dagvaarden de normale route zou zijn. Na onderzoek van de werkplaatsmedewerker blijkt de vrouw de relatie te hebben beëindigd. Veilig Thuis is betrokken, en er is een bewindvoerder. In overleg met de gemeente wordt besloten het buurtteam in te schakelen. Meneer voelt zich daar zeer door geholpen. In plaats van dagvaarden wordt besloten tot een voorwaardelijk sepot met als voorwaarde begeleiding door het buurtteam. Voor de reclassering betekent dit: in plaats van een regulier traject met advies en toezicht een kort monitoringstraject voor de werkplaatsmedewerker, met onmiddellijke ingang.
- Een vrouw van 65 steelt een fles wijn bij de supermarkt. Er is geen delictverleden bekend. Zij vertelt in het verhoor dat haar man na een hersenbloeding in een rolstoel thuiszit. De werkplaatsmedewerker heeft contact met de maatschappelijk werker van meneer. Die vertelt haar dat mevrouw alcoholist is, en bijna dagelijks steelt. Samen gaan zij bij mevrouw langs, en bespreken zij met haar het probleem. Mevrouw gaat akkoord met een 'stap voor stap'-aanpak bij de verslavingsreclassering. In plaats van een boete krijgt mevrouw een voorwaardelijk sepot, met als voorwaarde het volgen van de training bij Victas.

3.1.3. Een andere aanpak

Op het moment dat wordt besloten om van een zaak een werkplaatszaak te maken (dat is op de dag dat iemand is aangehouden) gaat de werkplaatsmedewerker aan de slag. Het is *hit and run*. Er is een signaal dat er 'meer aan de hand is'. Dat signaal wordt onderzocht. Wat is de aard van de problemen? Welke hulp is er al? Is die hulp effectief, voldoende? Waar kan aanvullende hulp gevonden worden? Wie heeft de regie?

De vraag is niet: is dit een taak voor de reclassering?

De vraag is: wat moet er gebeuren? Hoe vinden we degene die deze taak op zich kan nemen?

Hoe lang moeten we blijven monitoren of dat goed gaat?

“Je verbindt je met de zaak, niet met de cliënt” stelt een reclasseringswerker

De werkplaatsmedewerkers omschrijven hun activiteiten als ‘kort intensief casemanagement.’ Je bemoeit je met alles en iedereen, sluipt informatie door, verbindt. Totdat er iemand is die de zaak op zich neemt, is de werkplaatsmedewerker soms wel de begeleider van de cliënt. *‘Je zorgt voor continuïteit, je zorgt dat er op het moment dat de nood hoog is iemand is die helpt, totdat anderen het overnemen.’*

In deze fase blijkt dat het niet gaat om het uitdenken van ‘creatieve nieuwe producten’. Het gaat om onorthodox maatwerk, waar per cliënt een oplossing voor een vastgelopen situatie wordt gezocht. Dat is lang niet altijd iets wat alleen door de cliënt zelf moet worden gedaan. Vaak gaat het juist om het in stelling brengen van zorginstellingen, het zoeken van een woonplek, het creëren van een context waarin iemand beter kan functioneren.

3.2. Een nieuwe aanpak nader bekeken

In deze paragraaf is de aanpak in de werkplaatsen verder uitgewerkt en geïllustreerd. Wat gebeurt er met de zaken die door de werkplaats worden opgepakt?

In de veelheid van dingen die gebeuren, trekken we de volgende lijnen:

- snel en breed contextinformatie verzamelen
- adviseren van OM over de afdoening
- hulpverlening organiseren
- zelf een kort traject starten
- ontwikkelen van korte gedragsinterventies

3.2.1. Snel en breed contextinformatie verzamelen

Werkplaatszaken zijn zaken waarbij iemand op de ZSM-kamer vragen heeft. Wat is hier aan de hand, wat is de rol van de verschillende betrokkenen? Er zijn signalen dat er problemen zijn, maar er is nog meer informatie nodig om te kunnen vaststellen wat een goede, betekenisvolle aanpak is en wat dat betekent voor de manier waarop de zaak wordt afgedaan. De werkplaatswerkers ondernemen van alles: ze bellen, gaan op pad, zoeken iemand op, spreken met betrokkenen, partners, ouders, hulpverleners. Een groot deel van het werk bestaat uit het plegen van een flink aantal telefoontjes. Bereiken ze iemand vandaag niet, dan proberen ze het morgen nog een keer. Het is opvallend in hoe weinig tijd er veel informatie boven tafel komt.

De verbalisanten kunnen vaak veel achtergrondinformatie geven. Zij zijn ter plekke geweest en weten of er eerdere meldingen zijn geweest. *“De verbalisant zei: er wordt nu voor het eerst aangifte gedaan, maar er zijn al wel 30 meldingen. Mevrouw wilde tot nu toe geen aangifte doen.”*

Betrokkenen, ook betrokken instanties, zijn vaak geschrokken, weten even niet wat ze moeten en zijn dan heel bereid om informatie te delen. *“Als het stof weer is neergedaald, dan is de bereidheid om informatie te delen veel minder, ook bij professionals.”*

De werkplaatsmedewerkers doen verslag van de bevindingen, vaak in een ‘formatvrij rapportje’ of mondeling.

3.2.2. Adviseren aan het OM over de afdoening

De informatie wordt gedeeld met het OM. Op basis van die informatie wordt een strategie bepaald: is dit een zaak die met een boete of een werkstraf afgedaan kan worden of is het nuttiger om te zorgen dat iemand hulp krijgt? Welke rol kan het OM daarin spelen, is er een stok achter de deur nodig? Is een sepot met voorwaarden een optie? Uiteraard is het OM de beslisser, maar er wordt veel overlegd. De adviezen van de reclasseringswerker worden terdege serieus genomen en soms wordt er flink gediscussieerd. *“We stonden neus aan neus. De officier wilde dagvaarden, maar ik zei: het was onmacht, hij heeft een stoornis. Hij wil graag geholpen, kunnen we niet eerst kijken of dat in gang gezet kan worden?”*

3.2.3. Hulpverlening organiseren

De informatie die is verzameld, leidt ook tot een beeld van de aanpak die nodig is om de achterliggende problemen aan te pakken. Dat kan heel verschillend zijn, en ook heel verschillende inzet van de werkplaatsmedewerker vragen.

Als er hulpverlening is, checken of die hulp goed loopt.

Uit de eerste informatie op de ZSM-kamer, blijkt soms dat er grote problemen spelen. Maar is het nodig daar iets op in te zetten? De werkplaatsmedewerkers onderzoeken eerst wat er al in gang is gezet. Welke instanties zijn er al betrokken? Als dat loopt, dan informeren ze het OM daarover.

“Een zwakbegaafd meisje van 19, zij woont zelfstandig, zij had haar moeder geslagen. Vraag was: wat speelt daar, is er sprake van onmacht, moet er hulp komen? Ik heb met de verbalisant gebeld, die zei: dat is een heel apart gezinssysteem. Moeder bemoeit zich te veel met haar. Ik heb gebeld met maatschappelijk werk. Die kenden haar. Ze hebben het nagekeken: zowel zij als moeder zit in de hulpverlening. Zij had contact met het jongerenteam van FACT en die waren heel positief over het meisje en heel negatief over de ouders. Ik heb de begeleider vanuit de gemeente gesproken, die was positief over hoe het ging. Ik ben bij haar bezoek geweest. Het was smerig daar, maar een hele pittige tante. Weet heel goed waar ze hulp moet krijgen. Ze weet de naam

van haar hulpverlener en zegt: het ging niet goed met geld, dus ik heb hulp gezocht bij de gemeente en die doet mijn financiën. Ze noemt zo alle namen van het hulpverleningsnetwerk. Het conflict met de moeder was ontstaan toen moeder in haar huis wilde gaan schoonmaken en haar gitaar wilde weggoien. “Die komt er hier niet meer in.” Ik heb met de politie gebeld, die zeggen dat ze moeder dringend hebben aangeraden niet meer ongevraagd bij haar dochter te komen. Alles bij elkaar is mijn conclusie dat ze het wel redt. Binnen haar mogelijkheden doet ze het heel goed. Ik heb dat doorgegeven, het is een voorwaardelijk sepot geworden, geen bijzondere voorwaarden, alleen de voorwaarde dat ze moeder niet mag slaan. “

Als er geen hulp is, hulp in gang zetten

Als er problemen zijn en er nog geen instantie betrokken is, dan regelt de werkplaatsmedewerker hulp. Als het niet in het kader van een justitiële maatregel hoeft, dan wordt het buiten het forensische circuit gezocht. Het gaat hier niet om ‘doorverwijzen’, het gaat om contact leggen, informeren, snel op de goede plek krijgen van de cliënt.

“Vrouw van begin 20, had een kar vol boodschappen niet afgerekend. 270 euro. Dat viel op. Dat zou met een boete afgedaan kunnen worden, maar er was iets raars aan. Een groot bedrag, een first offender. Ik heb haar gesproken. Een problematische gezinssituatie. Ze had geen geld om boodschappen te doen, en ze gaat vrijdag trouwen. Ze had geld voor de bruiloft gekregen van haar ouders, maar dat was op. Zij is gescheiden, heeft twee kinderen van 2 en 4, haar nieuwe man heeft ook twee kinderen, die wonen tijdelijk bij hun en ze is weer in verwachting. Haar man werkt veel, iets van 80 uur, in de bouw. Zij heeft een schuld van 10.000 euro, een groot deel heeft ze geregeld. Die schulden zijn ontstaan toen ze ging samenwonen en opeens bedden en spullen voor 4 kinderen nodig had. Ze heeft het heel overzichtelijk in een schrift, dat liet ze me zien. Die kar met boodschappen, dat was een incident, vanwege de bruiloft. Ze gaf aan dat ze wel behoefte heeft aan iemand die financieel met haar meekijkt. Ik kijk of ik een schuldhulpmaatje voor haar kan regelen, en misschien is een eigenkrachtconferentie een optie. Als dat lukt, ga ik adviseren om de zaak voorwaardelijk te seponeren.”

Als er hulp in gang is gezet, monitoren

Bij de voorwaardelijke sepots en de gedragsaanwijzingen wordt vastgelegd wat de cliënt moet doen. Het uitgangspunt bij de werkplaats is dat hiermee een probleem wordt aangepakt dat in directe relatie staat met het delictgedrag. In sommige gevallen wordt er dan ook een kort toezicht opgelegd, voor de duur van de interventie die gedaan moet worden. Maar ook als dat niet zo is, volgen de werkplaatsmedewerkers vaak de zaak nog enige tijd.

“Het gaat er om dat je een vinger aan de pols houdt. Geen ‘toezicht’, dat schept verkeerde verwachtingen. Toezicht is dat ik boven op de cliënt zit. Hier gaat het om iets anders. Ik wil

gewoon weten of het loopt. En als het niet loopt, dan kan het ook zijn dat een instantie iets laat liggen, en dan moet ik daar even achteraan."

Ook kan worden nagegaan of dat wat is ingezet afdoende is.

Bij complexe zaken waar regie ontbreekt: intensief casemanagement, iedereen bij de les krijgen, verbinden

Door snel veel informatie te verzamelen wordt soms duidelijk dat eigenlijk in de hulpverlening niemand de regie heeft in complexe zaak. De verschillende instellingen die betrokken zijn, weten niet van elkaars inzet of weten met zijn allen niet goed wat ze met de zaak aan moeten. De werkplaatsmedewerker heeft in dit veld geen formele positie, dat maakt dat zij vrij zijn om te organiseren wat hen goeddunkt en waar draagvlak voor is.

"Ik bel met de ouderenzorg, die zegt: 'O, vindt de politie hem zielig? Nou, het is een man die de hele buurt terroriseert. Het is vreselijk, hij heeft zelfs gevochten met de huisarts'. Ik bel met de huisarts, die zegt: 'ik weet het echt niet meer met meneer.' Ik bel met de ggz, waar hij in behandeling is geweest, die zeggen: 'we weten niet wat we met hem aan moeten.' Dus ik zeg: 'ja, en nu dan? Wat doen jullie als je het niet meer weet? Hoe kunnen we dit opschalen?'. Nu heb ik volgende week een overleg op het veiligheidshuis, met de ggz, de huisarts, de woningbouw en de gemeente. Om te kijken wat er moet en wie de regie gaat nemen."

De werkplaatsmedewerker pakt even kort de regie, en zorgt dat helder is wie dat in het vervolg gaat doen. En dan volgt de werker de situatie nog even.

Overigens komen werkplaatsmedewerkers hierbij ook tegen dat niet alle instellingen even goed functioneren. Op papier lijkt alles dan afgedekt, maar feitelijk wordt er niet snel genoeg of niet adequaat gehandeld.

"Ik krijg iemand aan de telefoon die vertelt dat ze de zaak hebben doorgezet naar een andere instelling. Ik bel met die andere instelling en die weet van niks. Ik bel terug naar de eerste instelling, het zal worden nagekeken. Ik leg uit dat het dringend is, de zaak dreigt te escaleren. Ik bel een week later nog een keer. O, vergeten. Een week later weer. De vervolginstelling weet nog steeds van niks. Dit is al de vierde zaak waarbij ik op deze instantie doodloop."

(Een vraag voor het vervolg kan zijn wat er met deze signalen gedaan kan of moet worden.)

3.2.4. Reclasseringsbegeleiding:

Een paar zaken leiden tot langer contact tussen de werkplaatsmedewerker en de cliënt. Dat kan zowel vanuit een meer hulpverlenende insteek als vanuit een risicomanagerende insteek. Er is begeleiding nodig, die is elders niet te vinden of iemand heeft daar huiver voor. Even helpen met het op orde van wat zaken, een paar gesprekken om iemand te helpen de stap te maken naar een hulpverleningsinstantie. Soms doet de werkplaatsmedewerker een begeleidingstrajectje met de cliënt. In Utrecht wordt het vijfgesprekken-model hiervoor

gebruikt, soms ter overbrugging, soms als voortraject, soms omdat wat beschikbaar is te groot en te log is.

“Een man met een verstandelijke beperking, woont bij zijn ouders en die hebben ook een verstandelijke beperking. Hij heeft moeder fors bedreigd om aan geld te komen. Is al vaker voorgekomen. Gebruikt softdrugs, doet aan automutilatie. Heeft nu een huisverbod, wordt gedagvaard. Maar dan weet je al van tevoren: als hij toezicht krijgt in reguliere circuit, dan kan het maanden duren voordat hij een reclasseerder krijgt. Ik heb in het kader van de werkplaats die zaak even op me genomen.”

3.2.5 Ontwikkelen van korte gedragsinterventies

De gedragsinterventies die op dit moment kunnen worden ingezet, zijn bedoeld voor cliënten met een flink recidiverisico. ‘Programma-integriteit’ is een belangrijk criterium: de interventie moet worden uitgevoerd zoals hij is bedoeld door de ontwikkelaars. En er zijn hoge selectiedrempels voor deelname. Dat maakt deze programma’s weinig wendbaar en vaak ook te omvangrijk voor de werkplaatszaken. Er is behoefte aan kortere trainingen.

En met name bij de BORG, (Beëindigen Relationeel Geweld) is een aantal keer gezocht naar aanpassing op specifieke situaties, bijvoorbeeld bij geweld tussen vader en zoon, en bij het volgende voorbeeld:

“Echtpaar, huiselijk geweld, man is opgepakt terwijl de vrouw eigenlijk de aanstichter is. De burens hebben aangifte gedaan. De vrouw zegt ook zelf in haar verklaring dat zij is begonnen. Dus er is nu ook aangifte tegen de vrouw. Nu gaan de trainer kijken of ze de training kunnen ombuigen naar iets voor een echtpaar. Normaal worden de slachtoffers wel gesproken, maar zij is ook dader.”

In Utrecht is een verkorte training alcohol en geweld in ontwikkeling (bij de reclassering), in Groningen heeft de forensisch psychiatrische instelling een korte training ontwikkeld om het bewustzijn van de relatie tussen middelengebruik en delictgedrag te vergroten.

Deze trainingen zijn al een aantal keer opgelegd.

3.3. Wat gebeurt er weinig

Bij de start van de werkplaatsen werden een aantal verwachtingen geuit. Waartoe zou het werk in de werkplaatsen kunnen leiden? In de vorige paragraaf is besproken wat er allemaal ontwikkeld is. Een paar dingen verwachtingen zijn niet uitgekomen, we bespreken er twee. Wellicht kan in de volgende fase hier nog iets verder op ingegaan kan worden.

3.3.1. Andere manier om werkstraf in te zetten

Een van de ideeën bij de start van de werkplaatsen was dat er misschien andere, onorthodoxe manieren, zouden kunnen zijn om met de werkstraf om te gaan. (Jongeren die een keet beklad hebben, die keet laten verven bijvoorbeeld). In de praktijk blijkt dat ingewikkeld. Misschien komt dat door de keuze voor de delictgroepen: huiselijk geweld en winkeldiefstal. Bij huiselijk geweld lijkt een onorthodoxe werkstraf niet aan de orde, winkeliers hebben een eigen manier van omgaan met winkeldiefstal en een werkstraf in hun winkel hoort niet in dat beleid. Er is een overleg georganiseerd tussen vertegenwoordigers van de werkplaats en een grote supermarktketen in Utrecht, wellicht levert dat aanknopingspunten.

Ook is in Midden Nederland geëxperimenteerd met een 'vermomde werkstraf': een leerstraf die onder de titel werkstraf wordt opgelegd. Dat is een enkele keer gebeurd, maar de constructie wordt door het OM niet gelukkig gevonden. Een voorwaardelijk sepot met als voorwaarde het volgen van de training dient hetzelfde doel.

3.3.2. Conflictbemiddeling

De werkplaatsen worden regelmatig geconfronteerd met zaken waarbij het gaat om kleine delicten die mogelijk kunnen uitgroeien tot grotere conflicten. De pogingen die tot nu toe zijn ondernomen om hier bemiddeling of mediation op in te zetten, zijn nog niet goed van de grond gekomen. Hoewel de ervaringen van de werkers met de dader-slachtofferbemiddeling in andere situaties vaak heel goed zijn, zijn een paar pogingen om het bij ZSM in te zetten niet geslaagd. In een voorzichtige eerste analyse geven de werkplaatsmedewerkers aan dat de bestaande vormen van dader-slachtofferbemiddeling uitgaan van vrijwilligheid van beide kanten. Werkplaatsmedewerkers geven aan soms graag zelf een lichte vorm van conflictbemiddeling te doen, ofwel een ZSM-samenwerking met slachtofferhulp aangaan rond een aangepaste vorm van bemiddeling. Met name iets meer druk op de partijen om mee te werken wordt genoemd.

- *"Man van 42, woonde in een instelling voor mensen met psychiatrische problematiek. Hij had met een medebewoner gevochten. De officier vroeg of bemiddeling een goed idee zou zijn. Maar 'een van de twee' wilde daar niet aan meewerken, zei slachtofferhulp. En dan weten we niet wie van de twee, en dan kunnen we verder niks."*

- *"Meisje van 19. Zij had haar stiefvader gebeten, hij had aangifte gedaan. Ze was daar erg verbaasd over, ze zei hem gebeten te hebben omdat hij haar vastgeklemd hield. De politie had haar aangeraden een tegenaangifte te doen, zij wilde dat niet omdat hij dan een strafblad zou krijgen. Ze wilde zelfstandig gaan wonen, maar wilde ook graag de relatie met haar stiefvader en haar moeder herstellen. Slachtofferhulp vertelde dat de man niet mee wilde werken aan bemiddeling. De zaak is geseponeerd."*

Een bij ZSM passende aanpak voor conflictbemiddeling zou in de komende periode wellicht nog onderzocht en ontwikkeld kunnen worden. Hierbij zou wellicht gebruik gemaakt kunnen worden van wat in andere regio's of in een ander verband op dit gebied is ontwikkeld of in ontwikkeling is. (Bijvoorbeeld bij de pilot herstelbemiddeling in het strafrecht).

3.4. Hoeveel tijd besteden werkplaatswerkers aan een zaak?

Voor zover dat in de activiteitenformulieren is bijgehouden, kan daar een overzicht van worden gegeven. Aan de zaak is besteed:

- 0-3 uur: bijna de helft van de zaken
- 3-6 uur: 1/3 van de zaken
- Meer dan 6 uur: 1/6 van de zaken.

Het maximum ligt op 15 uur. Meer dan 15 uur is tot nu toe aan geen enkele zaak besteed. Veel werk wordt telefonisch gedaan: 10 minuten bellen met de een, 15 minuten met de ander. De reclasseringswerkers geven aan dat bij de start van de zaak niet is in te schatten hoeveel tijd het gaat kosten. Er is op dat moment weinig informatie, de complexiteit kan enorm verschillen.

In beide regio's is de inzet bij de start intensief: in de eerste week wordt een belangrijk deel van het werk gedaan.

In Noord Nederland wordt gemiddeld minder (geregistreerde) tijd besteed aan een casus. Dat kan komen omdat het zelf begeleiden van een client daar minder wordt gedaan. Het vijf-gesprekken model wordt wel in Midden Nederland en niet in Noord Nederland ingezet.

3.5. Wat is het nut van het werkplaatswerk?

Zowel de betrokken officieren van justitie als de reclasseringswerkers die het werkplaatswerk doen, zijn positief en enthousiast over de werkplaats. *“Nu heb ik eindelijk de reclasseringswerkers waarop ik hoopte toen ik bij ZSM begon’ (officier van justitie)” “Ik vind dit de emancipatie van het reclasseringswerk op ZSM’(reclasseringswerker)”*

Dat ligt niet aan de personen die het werkplaatswerk doen. Een deel van de werkplaatsmedewerkers deed en doet ook reguliere ZSM-diensten. Het zijn geen andere mensen, het zijn andere omstandigheden. Het verschil is de ruimte die ze hebben om de dingen anders te doen.

“Het geeft lucht en licht. Je hebt vrijheid van denken. Het is even onwennig om zonder al die kaders te werken, we raakten er haast geïrriteerd van: kan iemand ons vertellen wat we moeten doen?! Tot we erachter kwamen dat we dat zelf moesten bedenken. Professionele ruimte, dat is het. Je hebt geen schroom om te handelen. En je hebt een vrije positie ten opzichte van instellingen”.

Het is te vroeg om de resultaten in termen van vooruitgang op Zorg, Autonomie en Veiligheid en de verandering in de Context te tellen. Wel is op basis van de interviews over de casussen een beeld te geven van wat de reclasseringswerkers het nut vinden:

- Er wordt veel contextinformatie verzameld. Meer dan bij een regulier adviestraject, waar door de reclassering vooral de cliënt wordt gesproken.
- Er wordt snel gehandeld, niet alleen in het juridische traject maar ook in het begeleidingstraject. Daarmee worden problemen dus snel aangepakt.
- Begeleiding wordt ingezet al voordat een reclasseringstraject van advies en toezicht wordt opgestart. Daarmee is er informatie over de wenselijkheid van een toezichtstraject. Laat iemand zien te willen werken aan de problemen? Is het haalbaar?
- In een aantal gevallen wordt voorkomen dat iemand het strafrecht in wordt getrokken. Er wordt gezocht naar een manier om het gedrag te corrigeren, niet door straf maar door de problemen die ten grondslag liggen aan het gedrag aan te pakken en te zorgen voor een betere maatschappelijke inbedding. Daarmee worden twee dingen bereikt: ten eerste ontlast het het juridische traject, en bespaart daar dus inspanning en kosten. Ten tweede wordt voorkomen dat iemand een strafblad opbouwt vanwege echt kleine dingen. *“Als je bladblazer wilt worden, heb je tegenwoordig als een VOG nodig.”* Heel veel werkplaatscasussen zouden voorheen afgedaan zijn met een boete of een werkstraf, in plaats daarvan zijn er nu veel voorwaardelijke septs.
- In een aantal gevallen worden lange (en dure) reclasseringstrajecten voorkomen. Geen intensief reclasseringstraject als het ook met minder kan. De gerichtheid van de werkplaatsmedewerkers is veel meer op de vrijwillige hulpverlening en wat er in de persoonlijke context aan hulp kan worden geboden. *‘Je moet even de knop omzetten, niet alles hoeft forensisch’*. En niets (extra’s) doen is ook een optie. Als dat wat nodig is, loopt, dan loopt het.

3.6. Kan werkplaatswerk ook in de reguliere ZSM-dienst?

In bijna alle gevallen wordt op deze vraag ‘nee’ gezegd. In een enkel geval is de constatering: *‘achteraf had het ook in de dienst gekund, ik heb maar 1 telefoontje hoeven te plegen. Maar dat wist ik niet van tevoren.’*

In een reguliere ZSM-dienst moeten alle verdachten die op de monitor staan, worden gescreend. 50 verdachten op een dag is heel gewoon. Dat betekent: in de eigen systemen kijken wat er bekend is over de verdachte, en wat daarvan aan de partners moet worden doorgegeven. Twee keer per dag een overleg waarin alle zaken heel kort de revue passeren. *‘Als ik van mijn plek ga om iemand te spreken in de cel, dan ligt er bij terugkomst een hele stapel dossiers op mijn bureau.’*

Tijdens de dienst moet een reclasseringswerker in principe op de ZSM-kamer zijn. Na de dienst heeft hij of zij ander werk. Het gaat bij de werkplaats om zaken waarbij veel nog onduidelijk is, mensen zijn niet altijd meteen te bereiken, vaak wordt er een huisbezoek gedaan. Ook de

reclasseringswerkers die het werkplaatswerk combineren met het draaien van ZSM-diensten geven aan dat zij tijdens hun dienst geen werkplaatswerk kunnen doen. *'Heel soms een belletje'*. Gaandeweg worden de werkplaatsmedewerkers alerter op het 'oneigenlijk' inzetten van werkplaatstijd. Een aantal zaken pakken ze niet op, omdat ze van mening zijn dat dat ook in de reguliere ZSM-dienst kan. Voor de toekomst lijkt het goed om daar op te letten: wanneer is het een casus voor de werkplaats, wanneer kan het goed in de reguliere ZSM-dienst? Wat vraagt dat van de mensen die de reguliere ZSM-dienst draaien?

3.7. Kan werkplaatswerk ingebed worden in de reguliere reclasseringsunits, bij vroeghulp, bij advies, bij toezicht?

Het voorlopige antwoord van de reclasseringswerkers: nee. Niet binnen de huidige organisatie en de structuur van het werk. De werkplaatswerkers zeggen hierover dat het reguliere werk te traag en te geprotocolleerd is voor deze doelgroep en aanpak. *"Bij een adviesrapport hoort een RISc, de adviseur start pas als de zittingsdatum bekend is. Vroeghulp wordt alleen gedaan bij voorgeleidingen, vroeghulp is geen hulp maar een adviesrapport voor de RC. Bij toezicht hoort een toezichtsovereenkomst. In de werkplaats wil je monitoren en soms vooral weten of de hulpverleners nog iets van steun van jou nodig hebben"*.

Wel wordt een aantal keer aangegeven dat het werk in de werkplaats nuttig kan zijn voor het reguliere proces. ZSM zit 'bij de voordeur', meteen als iemand is aangehouden. Er is dan dus een voortraject, waarin een informatie is verzameld en al dingen in gang zijn gezet. Als er dan besloten wordt om te dagvaarden, dan

- kan de vraagstelling vanuit het OM voor dat rapport veel specifiekere zijn. *"op dit moment is de vraagstelling naar advies over het algemeen heel breed, waardoor er hele uitgebreide rapporten komen. De vraagstelling bij een werkplaatszaak kan veel specifiekere en gerichtere. Dan kan het advies ook sneller en kortere."*(werkplaatsmedewerker/adviseur)
- is er niet alleen informatie over de problemen die er zijn, maar ook over de hulpverlening die er al is en hoe die loopt. Er zijn contacten met de hulpverleners.
- is er al informatie over hoe iemand het doet, bijvoorbeeld in een training. Hoe is de leerbaarheid, wat kan hij aan, hoe gemotiveerd is hij, welke belemmeringen zijn er?

Zou het wel kunnen als de huidige organisatie en structuur van het reclasseringswerk anders zou zijn? Het antwoord daarop valt buiten het kader van dit onderzoek. Het zou betekenen dat allerlei nu geldende procedures en protocollen onder de loep worden genomen en alleen ingezet als nodig.

3.8. Is het werkplaatswerk reclasseringswerk?

Drie commentaren op het werk van de werkplaatsmedewerkers liggen voor de hand:

1. dat is toch gewoon reclasseringswerk? (Met name vanuit het OM wordt dat gehoord)
2. dat is toch gewoon een taak voor het algemeen maatschappelijk werk?
3. dat is toch terug naar de tachtiger jaren?

Antwoord op vraag 1: nee, dat is niet wat de reclassering op dit moment doet.

Antwoord op vraag 2:

Nee, en wel hierom:

a. Dit werk heeft een specifieke plek, vindt plaats in een specifieke context. Het gaat om de samenwerking in de keten, om dat wat in samenspraak met politie, slachtofferhulp, zo nodig jeugdzorg en het OM kan worden ingezet en ontwikkeld. Er wordt daardoor goed nagedacht over wat er nodig is en wat daarvan als voorwaarde moet worden opgelegd. De werkplaatsmedewerker adviseert aan het OM, vanuit een positie die formeel geregeld is.

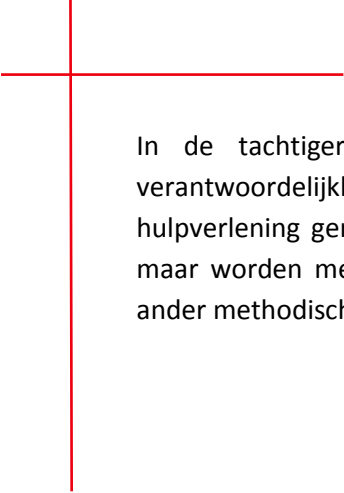
De plaats van de reclassering in de keten is duidelijk, de rol van de reclassering in het controleren en bewaken van dat wat is opgelegd is bekend en past binnen de taakopvatting, de verantwoordelijkheid van de reclassering om aan het OM te melden dat iemand zich niet aan de voorwaarden houdt is helder en geaccepteerd. Het algemeen maatschappelijk werk heeft niet deze positie, niet deze rol en niet deze verantwoordelijkheid.

b. Reclasseringswerkers hebben een specifieke expertise.

Uit de interviews komen de volgende zaken naar voren:

- Wij bekijken altijd: wat is de geschiedenis en waar gaat dit gedrag toe leiden? Wij hebben kennis van delictpatronen, weten hoe het zich kan ontwikkelen en denken erover na hoe je daarin kunt ingrijpen.
- Wij zijn alert op risico. Hoe gevaarlijk is iemand? Het gaat er niet om of iemand een probleem heeft, het gaat erom dat hij door zijn problemen een gevaar voor anderen of zichzelf kan zijn.
- Wij kunnen en mogen druk op iemand zetten. *“Ik zag in de informatie van het veiligheidshuis dat deze meneer heel gevaarlijk is. En hij had in het verhoor gezegd: de volgende keer snijd ik haar de keel af. Ik heb gebeld met haar hulpverlener: is mevrouw al op weg naar een toevluchtsoord? ‘Daar is ze nog niet aan toe’ zie deze hulpverlener. Ik ben toen samen met die hulpverlener naar haar toegegaan en heb gezorgd dat ze haar koffers heeft gepakt.”*
- Wij zijn assertief naar klanten. *‘Ik vind dat u dit en dit moet doen.’* En mensen die verward zijn, of in een chaotische situaties zitten, of die verstandelijk beperkt zijn, die gedijen daarbij.

Antwoord op vraag 3: nee

In de tachtiger jaren had de reclassering niet de onder 1 genoemde positie en verantwoordelijkheid en niet de onder 2 genoemde expertise. Sommige meer op de hulpverlening gerichte taken lijken op wat wellicht ook in de tachtiger jaren gedaan zou zijn, maar worden met een ander doel (recidive voorkomen), in een andere context en met een ander methodische uitgangspunt gedaan.

4. Effectiviteit van werkplaatsinterventies

In dit hoofdstuk wordt een eerste aanzet gegeven voor het vergelijken van de praktijken die zich in ZSM ontwikkelen met wetenschappelijke kennis over effectiviteit van reclasseringsinterventies. In de derde tussenrapportage volgt een verdere uitwerking van de theoretische werkzaamheid van de nieuwe praktijken. Hier worden de theoretische vooronderstellingen van de ontwikkelde praktijken geëxpliciteerd en wordt elke vooronderstelling tegen het licht gehouden van de huidige kennis over effectief reclasseringswerk.

Over de afbouw van crimineel gedrag zijn drie theoretische modellen relevant:

- Psychology of Criminal Conduct, van Andrews & Bonta (2006), waarin het model van Risk, Needs en Responsivity nader is uitgewerkt.
- De *desistance*-benadering, vooral bekend geworden door McNeill (2006), waarin het belang van de drieslag individueel kapitaal, sociaal kapitaal en motivatie onder de aandacht is gebracht.
- Het *Good lives*-model, geïntroduceerd door Maruna (2001), waarin het belang van positieve doelen, van hoop en van een nieuwe identiteit is belicht.

Deze modellen zijn samengevat in Werken in gedwongen kader (2013) van A. Menger, L. Krechtig, en J. Bosker. In deze tweede tussenrapportage beperken we ons tot een vergelijking van de zich ontwikkelende praktijken met deze drie modellen.

4.1. Risk-Needs-Responsivity

De werkplaats-aanpak is in lijn met wat bekend is over effectieve interventies bij terugdringen van recidive. In het RNR-model wordt als basiskenmerken van effectiviteit genoemd:

- *Risk*: De intensiteit van de aanpak moet afgestemd zijn op de hoogte van het risico. Risico is de combinatie van de kans en de ernst. Bij veel werkplaatszaken gaat het om laag-risico-zaken: de ernst is klein, maar niet 0. Met een kleine inspanning is erger te voorkomen. Werkplaatszaken kosten meestal minder dan 6 uur, daar waar de ernst groot is, wordt de zaak doorgesluisd naar een regulier reclasseringstraject.
- *Needs*: De aanpak moet gericht zijn op de factoren die ten grondslag liggen aan het delictgedrag. Dat is de belangrijkste insteek van de werkplaatsmedewerkers. Er wordt niet 'geholpen omdat het zo fijn is om iemand te helpen', maar er wordt gekeken wat er nodig is om iemand op het goede spoor te helpen. Het gaat hier om de corrigerende werking van de hulpverlening: betere maatschappelijke inbedding voorkomt afglijden.
- *Responsivity*: de aanpak moet afgestemd zijn op de mogelijkheden van de cliënt. In de werkplaats wordt zowel ingezet op het vergroten van de vaardigheden van de cliënt

(door bijvoorbeeld inzet van korte trainingen) als op het vergroten van het steunende draagvlak van de cliënt. Het is maatwerk.

“Zij woonde in een kraakpand, had bedreigd de rommel op de gang waar zij zich al tijdens aan ergerde in de brand te steken. Zij was weggefietst om lucifers te kopen. Haar medebewoners maakten zich zorgen om haar psychische gesteldheid. Ze was verward en enorm argwanend naar de hulpverlening. Ik heb contact opgenomen met het FACT-team, die heeft een aanhoudende inzet om met haar in contact te komen. Via de sms en computer lukt het nu goed, het is wachten op het moment dat een face-to-face contact mogelijk is. Dat ze zoveel vertrouwen heeft dat dat kan. Intussen is het vinger-aan-de-pols houden, uitlaatklep vormen.”

4.2. Desistance benadering

Desistance (het proces van afzien van crimineel gedrag) wordt in deze theorie bevorderd door:

- Volwassen worden. Van belang is dus dat bij de werkplaatsen niet te heftig strafrechtelijk wordt ingegrepen bij kleine delictjes, want dit lichte delictgedrag kan ‘vanzelf’ verdwijnen. De aanpak om te voorkomen dat jonge verdachten het strafrecht in worden getrokken, is hiermee in lijn.
- Sociale bindingen. De aandacht die er in de werkplaats is voor de sociale inbedding van de cliënten, sluit hierbij aan.
- Zelfbeeld en zelfregie. In de werkplaatsen wordt ervan uitgegaan dat in aanraking komen met het strafrecht een signaal is van verstoorde zelfsturing. Ondersteunen waar nodig is versterkt de zelfregie.

4.3. Good lives model

Dit model beschrijft het belang van de positieve levensdoelen, van dat wat iemand wil en kan. Mensen streven in dit model 10 primaire levensbehoeften na, die zijn allemaal van belang, maar het kan per persoon verschillen welk gewicht ze hebben. Delinquent gedrag is dan het gevolg van obstakels die mensen ervaren bij het realiseren van persoonlijke, op zichzelf legitieme doelen.

Dit model is duidelijk herkenbaar in de nadruk die in de werkplaatsen ligt op een positieve gerichtheid op de toekomst.

5. Conclusies bij fase twee

5.1 Is de aanpak snel, slim, simpel, samen, samenlevingsgericht en selectief?

De vraag is op welke manier in de ZSM-werkplaats invulling wordt gegeven aan de S van ZSM. Is de aanpak snel, slim, simpel, samen, samenlevingsgericht en selectief? Deze invulling van de S staan voor de bedoelingen die ZSM heeft. (Zie eerste rapport)

Snel: ja. De intentie bij ZSM was om binnen 6 uur tot een besluit te komen. Bij werkplaatszaken wordt dat iets vertraagd. In een beperkt aantal zaken, 1 a 2 per dag, wordt de zaak op maximaal 30 dagen gezet. Als de zaak eerder klaar is, wordt hij eerder afgesloten. Dat is vergeleken bij hoe het voorheen ging, nog altijd heel snel.

Slim: dat is moeilijk te beoordelen. Het is in ieder geval in lijn met de theorie over afbouw van crimineel gedrag, en het voorkomt dat mensen onnodig in strafrechtelijke trajecten of langdurige reclasseringstrajecten komen.

Simpel: ja. Met name als het gaat om procedures. Er wordt niet meer geregistreerd dan nodig. Bij de start van de zaak wordt het doel van de inzet vastgesteld en geformuleerd wat moet worden uitgezocht, er wordt alleen antwoord gegeven op de gestelde vraag. Er wordt formatvrij schriftelijke informatie gegeven. De lijnen zijn kort, het is duidelijk wie waar te bereiken is.

Samen: ja. Naar mate het project voortschrijdt, komt er steeds meer gezamenlijkheid. De werkplaatscasussen werden in eerste instantie aangedragen door de reclasseringswerkers, ze komen steeds meer van het OM en de politie. Incidenteel van slachtofferhulp. In werkplaatscasussen wordt vaak contact opgenomen met de verbalisant, die veel contextinformatie heeft, en met de wijkagent. Het advies van de werkplaatswerker over de afdoening wordt serieus genomen.

Samenlevingsgericht: ja. Er wordt veel breder gezocht in de gemeentes waar iemand hulp kan krijgen, er wordt gezocht naar overleg. De werkplaatswerkers gaan langs bij de cliënt en proberen daar vaak ook de andere gezinsleden te spreken. (*“hij was zelf niet thuis maar zijn broertje wel. Die vertelde.”*) De inzet van het werkplaatswerk is niet dat iemand wordt gestraft, maar dat de problemen die hij veroorzaakt verminderen. (*“U zegt dat u geen problemen heeft, maar uw omgeving heeft wel problemen met u. En dat kunnen wij van de reclassering niet goedvinden.”*)

Selectief: ja zeker. In de afgelopen 3 maanden zijn op beide werkplaatsen samen 121 zaken aangepakt. In die periode is een totaal van ongeveer $90 \times 50 = 4500$ zaken langsgelopen. Dus nog geen 3% van het totaal werd een werkplaatscasus. Voor het grootste deel van de zaken betekent ZSM: zo snel mogelijk.

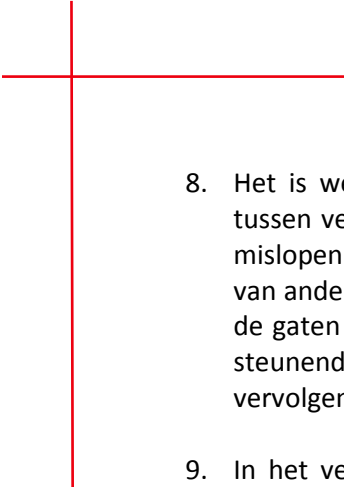
Voor een beperkt aantal zaken betekent ZSM: zorgvuldig selectief maatwerk.

Er is nog niet precies aan te geven op welke criteria de zaken worden geselecteerd. Dat zou in de komende periode iets nauwkeuriger kunnen worden nagegaan.

5.2. Overige conclusies over fase 2

In de eerste tussenrapportage, over de eerste fase van de ZSM-werkplaatsen, is geconcludeerd dat er veel ideeën waren over nieuwe aanpakken, maar dat die vaak niet in de praktijk konden worden gebracht. Nu er drie maanden geëxperimenteerd is met de inzet van extra reclasseringswerkers op ZSM, kan een aantal zaken worden vastgesteld:

1. Na een voorzichtige start en de heroriëntatie en na de extra facilitering kwam er een moment waarop de werkplaats momentum kreeg: de instroom van zaken was (en is) groot.
2. De taakopvatting van de reclasseringswerkers in de werkplaats verschuift. Zij vroegen zich bij de start van de tweede fase nog vaak af: hoort dit wel bij de reclassering en welke procedure geldt dan hier ("*we krijgen helemaal geen richtlijnen!*"), naarmate ze langer bezig waren, voelden ze de vrijheid en de mogelijkheid om zelf richtlijnen te ontwikkelen. Doen wat nodig is en daarna reflecteren.
3. De werkplaatsaanpak wordt zeer nuttig gevonden door de betrokkenen zelf. De reclasseringswerkers zeggen veel voldoening te ervaren in dit werk, de betrokken officieren van justitie waarderen de nieuwe werkwijze erg.
4. In deze fase blijkt dat het niet gaat om het uitdenken van 'creatieve nieuwe producten'. Het gaat om onorthodox maatwerk, waar per cliënt een oplossing voor een vastgelopen situatie wordt gezocht. Nieuw is: een andere doelgroep ('er zit weinig juridisch vlees aan, maar wel veel reclasseringsvlees') een ander moment in het justitiële traject (nog voordat bij het OM besloten is over de afdoeningsroute) en een andere aanpak (*hit and run*, contextgericht, in beeld brengen welke instellingen er al in zitten en hoe dat loopt, *echt* maatwerk.) Het werk is lang niet altijd gericht op de client alleen, vaak gaat het juist om het in stelling brengen van zorginstellingen, het zoeken van een woonplek, het creëren van een context waarin iemand beter kan functioneren.
5. Er is niet van tevoren te bepalen hoeveel tijd een zaak gaat kosten. De inzet is nooit heel groot (maximaal 15 uur) en soms heel klein (15 minuten).
6. Er is sprake van een intensieve samenwerking tussen reclassering en OM. Het werk in de werkplaats leidt vaak tot een andere afdoening dan 'normaal': in plaats van boete of werkstraf wordt dan bijvoorbeeld besloten tot een voorwaardelijk sepot. Er wordt ook geregeld samengewerkt met de politie.
7. Er wordt veel gebruik gemaakt van de niet-forensische instellingen voor hulp en begeleiding. Er zijn bijvoorbeeld contacten met buurtteams, FACT-teams, niet forensische ggz.

-
8. Het is werk dat door niemand anders wordt gedaan. Meteen bij het eerste contact tussen verdachte en justitie wordt gekeken of er in het leven van de verdachte dingen mislopen die consequenties kunnen hebben voor toekomstig delictgedrag (en veiligheid van anderen) en voor de maatschappelijke inbedding. De werkplaatsmedewerker spoort de gaten op die er op dit moment vallen, en verbindt de cliënt weer met systemen die steunend zijn en corrigerend werken. Het is nodig om daar ter plekke te zijn en vervolgens vrij te kunnen handelen. Er is niemand anders die dat doet en kan doen.
 9. In het verlengde van het vorige punt is een voorlopig overkoepelende conclusie dat reclasseringswerk zich sterker en consistentier bewuster zou kunnen zijn van haar *unieke kernexpertise*. Deze kernexpertise, wetenschappelijk onderbouwd en goed geschoold aanwezig bij de reclassering, omvat kennis van - en ervaring met signaleren van (vroeg) ontwikkeling van criminele loopbanen en de afbouw daarvan. Daarbij zijn reclasseringswerkers gericht op de combinatie van risicobeheersing en ondersteuning bij re-integratie, op de combinatie van controleren en begeleiden. Deze invalshoek en kennis is uniek in zowel de justitieketen als in het sociale domein. Reclasseringswerkers kunnen en durven te werken weerbarstige cliënten die niet vrijwillig bij hen komen, cliënten waarmee sociale werkers in vrijwillig kader, ook nu zij samenwerken in generieke sociale wijkteams, traditioneel veel minder raad weten. Hun werk ligt ook buiten het competentiedomein van justitiële- en opsporingsprofessionals. Deze unieke kernexpertise leidt tot een natuurlijke spilfunctie van de reclasseringswerker bij ZSM. De partners bij ZSM werken bovendien gebiedsgericht, wat aansluit bij de grote decentralisaties. ZSM, met de reclasseringswerker als cruciale speler, kan zich daarmee ontwikkelen tot een vliegwiel voor een vruchtbare verbinding tussen de justitieketen en het gemeentelijke veiligheids – en sociale beleid.

Het is van belang om bij het ingaan van de derde fase nieuwe thema's te formuleren: wat gaan we nog uitzoeken, waarmee willen we experimenteren. De aandacht zal in deze fase ook gaan naar implementatievragen, zoals:

Wat zijn de criteria voor het selecteren zaken voor de werkplaats?

Welke processen moeten worden beschreven, welke processen moeten vooral niet worden beschreven?

Hoe wordt de instroom van zaken in toom gehouden?

Hoe kan het werk worden verantwoord?

Wat is nodig aan sturing en coördinatie?

Na de derde fase verschijnt een derde rapport.

6. Literatuur

- Knigge, G. en C.H. de Jonge van Ellemeet (2014) *Beschikt en gewogen* Over de naleving van de wet door het openbaar ministerie bij het uitvaardigen van strafbeschikkingen, Hoge Raad der Nederlanden via www.rechtspraak.nl op 13 januari 2015
- Meij, P. van der (2014) *De andere kant van de ZSM-medaille*; Het gebrek aan controle op beleid en beslissingen van het Openbaar Ministerie; NEDERLANDS JURISTENBLAD – 27-06-2014 – AFL. 25; met verwijzing naar J. Bac en M. Vink, a.w., p. 82.
- Menger, A. L. Krechtig, J. Bosker (2013) *Werken in gedwongen kader*. Methodiek voor het forensisch sociaal werk. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Reclassering Nederland Jaarverslag 2013, Geluiden uit de samenleving <http://www.reclassering.nl/documents/Jaarverslag%202013%20PDF%20definitief.pdf> op 16 december 2014
- Schagen, J., J. Renes, I. van Duijneveldt (2013) *De impact van ZSM op ketensamenwerking* Tijdschrift voor de Politie – jg.75/nr.5/13 via http://www.aef.nl/images/attachments/66/original/De_impact_van_zsm.pdf op 7 januari 2015
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 930 VI, nr. 1
- Voortgangsrapport Versterking prestaties strafrechtketen november 2014; bijlage bij kamerbrief Minister Opstelten (VenJ) aan Tweede Kamer d.d. 21 november 2014
- Voortgangsrapport Versterking prestaties strafrechtketen juni 2014; bijlage bij kamerbrief Minister Opstelten (VenJ) aan Tweede Kamer d.d. 2 juli 2014

Websites

- Website Ministerie van Veiligheid en Justitie <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/venj> op 5 december 2014
- <http://www.sixsigma.nl/wat-is-lean-six-sigma> op 14 januari 2015

Bijlage 1: Inrichting van de werkplaatsen in de tweede fase

Wie participeren in de werkplaats?

Niet alle reclasseringswerkers die meedachten in de eerste fase, hebben geopteerd voor een deel van de drie fte die beschikbaar waren gesteld. In Midden Nederland bleven deze werkers deelnemen aan de reflectiebijeenkomsten, in Noord Nederland niet.

De werkplaats Midden Nederland bestaat uit:

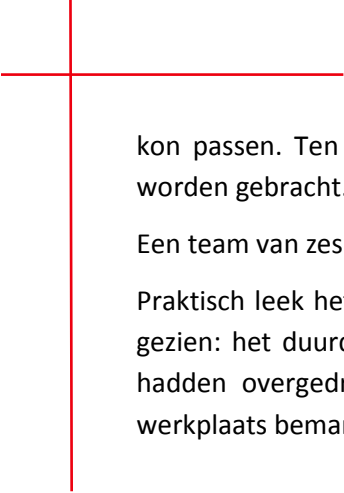
- De reclasseringswerkers die de werkplaatsactiviteiten verrichten
- Een officier van justitie
- Een beleidsmedewerker OM
- De instroomcoördinator
- De reclasseringswerkers die in de eerste fase meedachten en blijven meedenken
- Een unitmanager,
- Een projectsecretaris
- Een coördinator gedragsinterventies reclassering.

In Noord Nederland bestaat de werkplaats uit:

- De reclasseringsmedewerkers die de werkplaatsactiviteiten verrichten
- Twee officieren van justitie (aanvankelijk beiden aanwezig, later een op de achtergrond)
- De instroomcoördinator
- Een unitmanager
- Een coördinator gedragsinterventies

Verdeling van taken over reclasseringswerkers

Zowel in Midden Nederland als in Noord Nederland werd besloten, de nieuw beschikbare drie fte te verdelen over zes reclasseringswerkers, in principe twee per reclasseringsorganisatie. Dit om zowel inhoudelijke als praktische redenen. Inhoudelijk leek het zinvol om het werk in de werkplaats te blijven combineren met ander reclasseringswerk, omdat daarmee de link met de bestaande units goed in stand bleef. Bovendien vond men belangrijk dat minstens een paar reclasseringswerkers het werkplaatswerk combineerden met het doen van reguliere ZSM-diensten. Door deze constructie konden twee zaken goed worden nagegaan. Ten eerste of het werk dat binnen de werkplaats werd ontwikkeld, in de toekomst binnen de reguliere ZSM-dienst

kon passen. Ten tweede hoe de aansluiting bij de reguliere D&A en T&I-units tot stand kon worden gebracht.

Een team van zes personen vond men een prettige basis voor taakverdeling en reflectie.

Praktisch leek het niet doenlijk op korte termijn alle lopende taken af te stoten. Dat was goed gezien: het duurde even voordat in Noord Nederland de werkplaatswerkers hun andere werk hadden overgedragen. Midden Nederland heeft op dit moment vier werkers die de ZSM-werkplaats bemannen. Korte tijd waren dit er vijf, maar een werker is van baan veranderd.

Bijlage 2: Werkplaatsformulier

Werkplaats zsm

Activiteitenformulier (in te vullen door de reclassering)

Dit activiteitenformulier gebruik je voor de beschrijving en evaluatie van een ZSM-werkplaats-casus. Met het formulier registreer informatie die relevant is voor de evaluatie van en het onderzoek naar de werkplaats. De beschrijving van je casus zorgt er ook voor dat intussen iedereen meteen ziet wat wel en niet werkt. Op deze manier kan je casus en oplossing als voorbeeld dienen wanneer soortgelijke casussen zich in de toekomst voordoen.

Het formulier bestaat uit drie onderdelen.

1 Een beschrijving van de activiteiten.

Dit eerste onderdeel gaat over dossierinformatie. Hierin vind je ook 'ingebracht door' en 'uitgevoerd door'. Bij 'ingebracht door' zet je neer van wie de casus komt. Dit kan zowel van een reclasseringswerker komen als van een officier. Bij 'uitgevoerd door' zet je jouw naam als jij degene bent die dit formulier invult. Verder noteer je gaandeweg de casus wie welke activiteiten heeft ondernomen, wanneer en hoeveel tijd dat kostte. Je houdt ook bij wie welke informatie heeft gegeven aan wie, en wanneer.

2 Een feitelijke evaluatie van de casus

In dit gedeelte staan enkele algemene vragen over de casus. Met de antwoorden willen we een beeld krijgen van wat er goed ging en wat beter kan. Je kunt in dat gedeelte ook tips kwijt over de sociale kaart. We verzoeken je om deze vragen op drie momenten te beantwoorden: als de casus aan je is overgedragen, en vervolgens na zes en twaalf weken.

3 Een weging van de betekenis van de casus.

Het derde gedeelte gaat over de betekenis van wat jij en anderen in de casus hebben gedaan. We willen graag weten wat er veranderd is bij de cliënt en in zijn omgeving (waaronder het slachtoffer). Het is de bedoeling dat alle betrokkenen (jij zelf, de officier van justitie, de cliënt en het slachtoffer) vier aspecten scoren (laag, matig of hoog) door de betreffende kolom aan te kruisen. Dit ook weer op drie momenten: als de casus aan je is overgedragen, en vervolgens na zes en twaalf weken.

Nb. De informatie van/over het slachtoffer haal je uit je contacten met Slachtofferhulp Nederland en niet door zelf het slachtoffer te benaderen.

Er is een gemeenschappelijke map waarin je jouw formulier kunt opslaan. Het staat je vrij om hier te allen tijde in te kijken naar bijvoorbeeld andere casussen.

Het activiteitenformulier is een tabel in Word. Naast dat het daardoor beter leesbaar is, heb je ook alle ruimte om alles op te schrijven. De tabel groeit als het ware mee naarmate je meer typt. Deze werkwijze is tijdelijk. Binnen enkele weken staat het activiteitenformulier in Iris. Als het eenmaal zover is krijg je hier bericht van.

Als je vragen hebt over het activiteitenformulier dan kun je contact opnemen met Rosanna Boon, reclasseringswerker bij Victas.

06-52057781 R.Boon@svg.reclassering.nl

Deel 1 – activiteiten	Begin:	Einde:
------------------------------	---------------	---------------

Clïënt	:		
IRISnr	:		Tel.nr. :
Delict	:		
Ingebracht door	:		
Uitgevoerd door	:		
Officier van justitie	:		
Referent 1	:		Tel.nr. :
Referent 2	:		Tel.nr. :
Gemeente	:		

Geef een korte inhoudelijke beschrijving van de casus

Wat is de vraag of welk probleem speelt er?

Wat is het doel dat je in de casus en/of met de cliënt wilt bereiken?

Wie heeft welke activiteiten ondernomen en met welk (sub)doel? En hoeveel tijd kostte dat?

<i>Wat?</i>	<i>Wie?</i>	<i>Wanneer?</i>	<i>Doel?</i>	<i>Tijd (uren)</i>

--	--	--	--	--

Beschrijf kort de terugkoppeling (wie heeft aan wie welke informatie verstrekt)

<i>Wat?</i>	<i>Wie?</i>	<i>Wanneer?</i>	<i>Aan wie?</i>

Deel 2 – Evaluatie

Geef a.j.b. antwoord op onderstaande vragen over de casus.

2.1 – Bij overname door de werkplaats (degene die overneemt, vult het in)

Waarom kon deze casus niet regulier afgehandeld worden?

Wat ging goed?

Wat kon beter?

2.2 – 6 weken na ‘datum begin’(zie deel 1)

Wat ging goed?

Wat kon beter?

Tips sociale kaart

2.3 – 12 weken na ‘datum begin’(zie deel 1)

Wat ging goed?

Wat kon beter?

Tips sociale kaart.

Deel 3 – Betekenis

Scor a.j.b. de onderstaande aspecten van de casus en laat de andere betrokkenen dit ook doen.

1^e score = als de casus aan je is overgedragen

2^e score = na zes weken

3^e score = na twaalf weken

Zorg en welzijn (hoe staat het met de cliënt zijn inkomen, huisvesting en (geestelijke) gezondheid?)

	1 ^e score			2 ^e score			3 ^e score		
	L	M	H	L	M	H	L	M	H
Cliënt									
Slachtoffer									
Officier van justitie									
Reclasseringswerker									

Hoe hoog is het veiligheidsrisico?

	1 ^e score			2 ^e score			3 ^e score		
	L	M	H	L	M	H	L	M	H
Cliënt									
Slachtoffer									
Officier van justitie									
Reclasseringswerker									

Autonomie (in hoeverre is de cliënt in staat om zelf te handelen?)

	1 ^e score			2 ^e score			3 ^e score		
	L	M	H	L	M	H	L	M	H
Cliënt									
Slachtoffer									
Officier van justitie									

Reclasseringswerker									
Context (wat is de kwaliteit van de cliënt zijn relaties en netwerk?)									
	1 ^e score			2 ^e score			3 ^e score		
	<i>L</i>	<i>M</i>	<i>H</i>	<i>L</i>	<i>M</i>	<i>H</i>	<i>L</i>	<i>M</i>	<i>H</i>
Cliënt									
Slachtoffer									
Officier van justitie									
Reclasseringswerker									